

*Zbigniew Ofiarski<sup>1</sup>*

## **Opodatkowanie odsetek od wkładów oszczędnościowych – refleksje na tle wybranych regulacji ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych**

### **1. Wprowadzenie**

Współcześnie stosowane w Polsce opodatkowanie korzyści osiągniętych z tytułu gromadzenia środków w formie wkładów oszczędnościowych wzbudza wiele kontrowersji. Nasiliły się one od momentu istotnego obniżenia stóp procentowych na rynku bankowym oraz wzrostu inflacji, a także znaczącego wzrostu cen na dobra trwałego użytku, których zakup przez konsumentów często jest poprzedzany długoterminowym oszczędzaniem ukierunkowanym na zgromadzenie tzw. wkładu własnego, niezbędnego do zaciągnięcia kredytu na sfinansowanie zamierzonego przedsięwzięcia. W szczególności problem ten odnosi się do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych. Mechanizm opodatkowania profitów od wkładów oszczędnościowych, który został wprowadzony w Polsce w diametralnie odmiennych warunkach, nie przystaje już do obecnej sytuacji. Niezbędne są w tym zakresie zmiany, które byłyby akceptowalne przez wszystkie zainteresowane strony, tzn. posiadaczy wkładów oszczędnościowych, instytucje finansowe oferujące usługi dotyczące gromadzenia takich wkładów, a także Skarb Państwa jako beneficjenta wpływów podatkowych zasilających budżet państwa.

W polskim ustawodawstwie często są stosowane pojęcia „wkład oszczędnościowy”, „rachunek wkładów oszczędnościowych”, „rachunek oszczędnościowy” lub „oszczędności”, ale nie zostały one zdefiniowane

---

<sup>1</sup> Zbigniew Ofiarski – profesor doktor habilitowany, Uniwersytet Szczeciński, <https://orcid.org/0000-0003-1675-933X>

przez ustawodawcę. W prawie bankowym w aspekcie podmiotowym wyraźnie wyodrębniono kategorię rachunków wkładów oszczędnościowych od pozostałych rachunków bankowych. Z art. 49 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe<sup>2</sup> wynika, że ich posiadaczami mogą być wyłącznie: osoby fizyczne, szkolne kasy oszczędnościowe, pracownicze kasy zapomogowo-pożyczkowe oraz rady rodziców. W aspekcie przedmiotowym ustawodawca również kreuje szczególny status prawny rachunków wkładów oszczędnościowych. Najistotniejsze w tym zakresie unormowania dotyczą ochrony części zgromadzonych wkładów przed zajęciem na podstawie sądowego lub administracyjnego tytułu wykonawczego oraz uprawnień posiadacza rachunku do zadysponowania wkładem na wypadek śmierci, w trybie uproszczonym, tj. z pominięciem postępowania spadkowego. W dalszych rozważaniach zostanie użyte określenie „wkłady oszczędnościowe” jako najbardziej uniwersalne i odnoszące się do wszystkich ww. pojęć.

492

Wkłady oszczędnościowe są także przedmiotem regulacji podatkowoprawnych. W szczególności istotne są w tym zakresie postanowienia ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych<sup>3</sup> dotyczące dochodów osiąganych z tytułu gromadzenia środków na rachunkach wkładów oszczędnościowych, które można usystematyzować w obszernym katalogu. Z jednej strony granice tego katalogu wyznaczono zwolnieniem dochodu z opodatkowania, natomiast z drugiej strony dochód objęto wysokim podatkiem, w tym również – w określonych przypadkach – mającym charakter sankcyjny (75% podatku od dochodów gromadzonych przez tę samą osobę na więcej niż jednym indywidualnym koncie emerytalnym oraz więcej niż jednym ogólnoeuropejskim indywidualnym produkcie emerytalnym). Pomędzy tak wytyczonymi granicami zawierają się rozwiązania pośrednie, w szczególności polegające na stosowaniu częściowych odliczeń od podstawy opodatkowania (ulgi podatkowe) z tytułu wpłat na indywidualne konto zabezpieczenia emerytalnego. Zwolnienia i ulgi podatkowe mogą wspierać osiąganie ważnych celów gospodarczych i społecznych<sup>4</sup>, w tym promować gromadzenie oszczędności w bankach, a uzyskane w ten sposób środki banki mogą przeznaczać na udzielanie kredytów. Im większe są zasoby banków w tym zakresie, tym cena kredytu (oprocentowanie) powinna być niższa, a kredyty bardziej dostępne dla kredytobiorców.

Celem opracowania jest analiza i ocena obowiązujących regulacji podatkowoprawnych wyznaczających zakres opodatkowania dochodów osiąganych z wkładów oszczędnościowych, ale z uwzględnieniem pojawiających

<sup>2</sup> Dz.U. z 2023 r., poz. 2488 ze zm.

<sup>3</sup> Dz.U. z 2024 r., poz. 226 ze zm. – dalej u.p.d.o.f.

<sup>4</sup> W. Nykiel, *Ulgi i zwolnienia w konstrukcji prawnej podatku*, Warszawa 2002, s. 43.

się coraz częściej wątpliwości dotyczących kontynuacji koncepcji obciążeń podatkowych przyjętej na początku XXI wieku. Podłożem tych wątpliwości są współcześnie stosowane bardzo niskie stopy oprocentowania wkładów oszczędnościowych oraz wysoka inflacja. Weryfikacji poddano tezę, że blisko dwudziestoletni okres obowiązywania podatku od dochodów z różnych form oszczędzania aktualnie pełni, w ograniczonym zakresie, tylko funkcję fiskalną. W prawnej konstrukcji tego podatku nie umieszczono istotnych stymulatorów kształtujących postawy prooszczędnościowe w społeczeństwie ani oddziałujących na strukturę gromadzonych oszczędności, ponieważ ustawodawca podatkowy w zasadzie nie różnicuje obciążeń podatkowych ze względu na oszczędzanie krótkoterminowe lub długoterminowe. W opracowaniu zastosowano – jako podstawową – metodę dogmatycznoprawną oraz – uzupełniającą – metody empiryczną i statystyczną.

## 2. Odsetki jako źródło przychodów

Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 2 u.p.d.o.f. przychodem z kapitałów pieniężnych są odsetki od wkładów oszczędnościowych lub z innych form oszczędzania. Do innych form oszczędzania należy zaliczyć przede wszystkim oszczędności gromadzone przez członków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych<sup>5</sup>. Celem kas, jednoznacznie określonym w art. 3 ust. 1 ustawy o SKO-K, jest gromadzenie środków pieniężnych wyłącznie swoich członków, a więc umowa rachunku może być zawarta z osobą przyjętą w poczet członków SKO-K<sup>6</sup>. Odsetki, jako podstawowa forma przychodów z kapitałów pieniężnych, zostały odmiennie potraktowane przez ustawodawcę podatkowego, o czym zadecydowało zamieszczenie w treści art. 17 ust. 1 pkt 2 u.p.d.o.f. zastrzeżenia wskazującego na regulacje art. 14 ust. 2 pkt 5 u.p.d.o.f. W związku z tym zastrzeżeniem do przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej zalicza się odsetki od środków pieniężnych na rachunkach rozliczeniowych lub rachunkach w SKO-K, prowadzonych w związku z wykonywaną działalnością gospodarczą, w tym także odsetki od lokat terminowych oraz innych form oszczędzania, przechowywania lub inwestowania, tworzonych na tych rachunkach. Oznacza to, że nawet w odniesieniu do tego samego podatnika odsetki mogą być zakwalifikowane do źródła

493

<sup>5</sup> Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 2024 r., poz. 512 ze zm.) – dalej ustawa o SKO-K.

<sup>6</sup> P.M. Głuchowski, *Umowa rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej*, Warszawa 2009, s. 163.

„przychody z działalności gospodarczej” (naliczone od środków przechowywanych na rachunku rozliczeniowym prowadzonym w celu rozliczeń związanych z działalnością gospodarczą) lub do źródła „przychody z kapitałów pieniężnych” (naliczone od środków przechowywanych na innych rachunkach, w tym na rachunkach wkładów oszczędnościowych)<sup>7</sup>. Przyporządkowanie odsetek do właściwego źródła przychodów następuje poprzez odwołanie się do przesłanki przedmiotowej w postaci prowadzenia działalności gospodarczej<sup>8</sup>.

Zakwalifikowanie odsetek do określonego źródła przychodów wywołuje skutek w postaci odmiennego sposobu ich opodatkowania. Odsetki naliczone od środków przechowywanych na rachunkach utrzymywanych w związku z wykonywaną pozarolniczą działalnością gospodarczą powinny być uwzględniane w przychodach z tej działalności. Oznacza to ich opodatkowanie na zasadach ogólnych (według skali podatkowej lub 19-procentowym podatkiem proporcjonalnym)<sup>9</sup>. Odsetki takie podlegają opodatkowaniu jako dochód, a nie przychód, a więc podatnikowi przysługuje prawo do potrącenia kosztów związanych z tymi przychodami, którymi mogą być w szczególności prowizje i opłaty za czynności związane z prowadzeniem rachunku<sup>10</sup>. W przypadku odsetek naliczanych od środków gromadzonych na rachunkach, które nie są związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, a więc również odsetek należnych od wkładów oszczędnościowych, stosowane jest opodatkowanie zryczałtowane przewidziane dla przychodów z kapitałów pieniężnych. Podatek zryczałtowany jest pobierany bez pomniejszania przychodu o koszty uzyskania.

Z porównania treści przepisu art. 17 ust. 1 pkt 2 oraz art. 30a ust. 1 pkt 3 u.p.d.o.f. wynika, że przychód (dochód) z gromadzenia środków na rachunku wkładów oszczędnościowych może przybierać postać nie tylko odsetek. Ustawodawca wymienia także „inny przychód” od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku podatnika lub w innych formach oszczędzania, ale nie wskazuje ani rodzajów takich „innych przychodów”, ani żadnych cech, którymi powinny one się charakteryzować. Banki oferują m.in. premie pieniężne w ramach tzw. programu poleceń, których istota polega na jednorazowym zwiększeniu salda na rachunku klienta

<sup>7</sup> Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (WSA) w Łodzi z dnia 18 lipca 2017 r., sygn. I SA/Łd 579/17, Legalis nr 1637456; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA) z dnia 1 sierpnia 2012 r., sygn. II FSK 1026/11, Legalis nr 777406.

<sup>8</sup> Wyrok NSA z dnia 6 kwietnia 2017 r., sygn. II FSK 2912/14, Legalis nr 1605221.

<sup>9</sup> A. Kiersnowska-Drzewiecka, *Opodatkowanie odsetek naliczanych na rachunkach i lokatach bankowych przedsiębiorców będących osobami fizycznymi*, „Doradztwo Podatkowe” 2012, nr 10, s. 18.

<sup>10</sup> J. Sekita, *Opodatkowanie odsetek bankowych*, „Prawo Bankowe” 2002, nr 6, s. 79.

danego banku oraz nowego klienta tego banku zachęconego przez klienta dotychczasowego do otwarcia rachunku bankowego w tym banku. Stosowane są także inne bonusy w postaci jednorazowych kart podarunkowych uprawniających do zakupu towarów w wytypowanych placówkach handlowych albo zwolnienia z opłat w przypadku utrzymywania na rachunkach odpowiednio wysokiego salda. Stosując takie premie lub inne bonusy, banki mogą pozyskać nowych klientów, jednocześnie ograniczając dotychczasowe wydatki na reklamę usług bankowych.

Użyty w treści przepisu art. 30a ust. 1 pkt 3 u.p.d.o.f. nieprecyzyjny zwrot „inne przychód” od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku podatnika lub w innych formach oszczędzania może być źródłem różnych wątpliwości interpretacyjnych. *De lege ferenda* niezbędna jest nowelizacja tego przepisu prowadząca do wyraźnego i jednoznacznego wskazania, że „inne przychody” powinny odzwierciedlać konkretną wartość pieniężną oraz być powiązane z określoną formą oszczędzania. O ile „inne przychody” z oszczędzania mają być opodatkowane w taki sam sposób jak odsetki od wkładu oszczędnościowego, to ich uzyskanie powinno być uwarunkowane posiadaniem przez podatnika rachunku wkładów oszczędnościowych.

### 3. Podatek od odsetek i innych przychodów z wkładów oszczędnościowych

Zasady ustalania zryczałtowanego podatku od odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku podatnika bądź w innych formach oszczędzania określono w art. 30a u.p.d.o.f. Odsetki oraz inne przychody należne posiadaczowi wkładu oszczędnościowego są opodatkowane ryczałtowo, a podatek jest pobierany u źródła za pośrednictwem płatnika, np. banku lub SKO-K, czyli podmiotów wypłacających odsetki. Obowiązek wymiaru i poboru zryczałtowanego podatku nałożony został na podmiot wypłacający odsetki przepisem art. 41 ust. 4 u.p.d.o.f.

W niektórych sytuacjach mogą powstawać wątpliwości dotyczące ustalenia podmiotu będącego podatnikiem zryczałtowanego podatku od odsetek oraz obowiązków płatnika tego podatku. Problem taki zaistniał w przypadku, w którym osoba fizyczna nie przechowywała swoich środków pieniężnych na należącym do niej rachunku bankowym. Środki pieniężne stanowiące własność poszczególnych mieszkańców domu pomocy społecznej (DPS) były przechowywane zbiorczo

na oprocentowanym rachunku bankowym należącym do tego domu. Uzyskane kwoty z tytułu odsetek były dopisywane przez DPS każdemu z mieszkańców z osobna – proporcjonalnie do wysokości należących do nich środków pieniężnych. Według sądu w takiej sytuacji każdy z mieszkańców DPS uzyskiwał dochód w postaci kwot odsetek dopisywanych do kwoty głównej środków pieniężnych przyjętych na przechowanie przez ten dom. Dochody takie podlegają opodatkowaniu 19-procentowym zryczałtowanym podatkiem, zgodnie z zasadą powszechności opodatkowania wyrażoną w art. 9 ust. 1 u.p.d.o.f. Wskazano jednocześnie, że podatek ten ma charakter zindywidualizowany i dotyczy dochodów uzyskiwanych przez konkretną, dającą się zidentyfikować osobę fizyczną. W prezentowanym przypadku odsetki były naliczane przez bank od całej kwoty przechowywanej przez DPS na należącym do niego rachunku bankowym. Bank nie miał wiedzy, co składało się na tę kwotę i jaka była wysokość środków pieniężnych należących do poszczególnych osób. Informacje takie posiadał DPS dopisujący otrzymane z banku odsetki do kwot należących do każdego z jego mieszkańców (proporcjonalnie do wysokości tych kwot). Wykonując takie czynności, DPS stawiał w ten sposób każdemu z mieszkańców uzyskaną kwotę z tytułu odsetek do jego dyspozycji, a więc zgodnie z art. 41 ust. 4 u.p.d.o.f. powinien pełnić funkcję płatnika, tzn. obliczyć i pobrać podatek od poszczególnych mieszkańców domu oraz odprowadzić na rachunek urzędu skarbowego<sup>11</sup>.

W piśmiennictwie sposób rozstrzygnięcia tego problemu został oceniony pozytywnie. Podkreślono przede wszystkim, że w katalogu zadań DPS znajduje się m.in. zapewnienie mieszkańcom bezpiecznego przechowywania środków pieniężnych i przedmiotów wartościowych<sup>12</sup>. Trafnie oceniono, że pojęcia „oszczędzanie”, „przechowywanie” oraz „inwestowanie” użyte w art. 30a ust. 1 pkt 3 u.p.d.o.f. są na tyle szerokie, że należy nimi objąć wszelkie przypadki, gdy dany podmiot otrzymuje cudze środki pieniężne od osoby fizycznej na określonych warunkach w celu oszczędnościowym, inwestycyjnym bądź tylko w celu ich przechowania, a w rezultacie ten ostatni podmiot otrzymuje wynagrodzenie w postaci odsetek. Oznacza to, że odsetki uzyskiwane przez osoby fizyczne od DPS, który nie jest bankiem, mieszczą się w ramach przepisu art. 30a ust. 1 pkt 3 u.p.d.o.f. W analizowanym przypadku bank nie może być płatnikiem, ponieważ nie zawarł umowy rachun-

<sup>11</sup> Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 marca 2009 r., sygn. III SA/Wa 2320/08, Legalis nr 150323.

<sup>12</sup> Por. § 5 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz.U. z 2018 r., poz. 734 ze zm.).



ku bankowego z poszczególnymi mieszkańcami DPS. Bank nie może domniemywać, że beneficjentami naliczanego oprocentowania są takie osoby fizyczne<sup>13</sup>, a więc nie może wykonywać obowiązków płatnika w takiej sytuacji.

Innym problemem jest ustalenie, czy podlegają opodatkowaniu funkcjonujące w ramach szkolnych kas oszczędności (SKO) odsetki od środków na rachunkach przeznaczonych do oszczędzania na cele wspólne (SKO-Celowy), np. na wyjazdy klasowe lub inne formy aktywności szkolnej, tzn. działalność sportową, kulturalną, rekreacyjną. Rachunki takie nie są konkretnie przypisane do żadnego z uczniów, a wpłaty pochodzą najczęściej ze wspólnej działalności klasowej, np. przychodów uzyskanych ze sprzedaży prac uczniów na festynach. Rachunki takie mogą być również zasilane poprzez dokonywanie wpłat przez niezidentyfikowane osoby lub grupy osób. Środki gromadzone na rachunku podlegają oprocentowaniu, a bank w umownym terminie dokonuje kapitalizacji i dopisania odsetek do salda tego rachunku. Wykorzystanie tych środków następuje zgodnie z celem, dla którego rachunek SKO-Celowy został otwarty. Ponadto środki pieniężne są gromadzone na rachunku Rady Rodziców i pochodzą z dobrowolnych składek rodziców oraz innych źródeł, a przeznaczone są na realizację celów, dla jakich Rada Rodziców jest powoływana przy danej placówce oświatowej. Odsetki dopisywane do rachunku SKO-RR nie są stawiane do dyspozycji konkretnych członków Rady Rodziców i mogą zostać wykorzystane tylko w celu realizacji zadań Rady Rodziców, np. opłacenia dodatkowych lekcji dla dzieci, sfinansowania imprez rozrywkowych dla dzieci, wyjazdów szkolnych itp.

W wydanej urzędowej interpretacji przepisów prawa podatkowego stwierdzono, że rachunki przeznaczone do oszczędzania na cele wspólne, tzn. SKO-Celowy oraz SKO-RR, nie są rachunkami osób fizycznych, tj. podatników podatku dochodowego od osób fizycznych. Oceniono, że przepisy art. 30a ust. 1 pkt 3 oraz art. 17 ust. 1 pkt 2 u.p.d.o.f. mają zastosowanie tylko do osób fizycznych uzyskujących przychody z odsetek od rachunków wkładów oszczędnościowych, natomiast nie dotyczą odsetek zgromadzonych na rachunku szkolnej kasy oszczędności typu SKO-Celowy lub SKO-RR. W konkluzji przyjęto, że odsetki naliczane od środków zgromadzonych na takich rachunkach nie podlegają opodatkowaniu zryczałtowanym podatkiem dochodowym na podstawie art. 30a ust. 1 pkt 3 u.p.d.o.f.<sup>14</sup>

<sup>13</sup> M. Pogoński, *Glosa do wyroku WSA w Warszawie z 20 marca 2009 r., III SA/Wa 2320/08*, „Samorząd Terytorialny” 2011, nr 7–8, s. 183.

<sup>14</sup> Pismo Izby Skarbowej w Warszawie z dnia 21 października 2011 r., IPPB2/415-676/11-2/AK, LEX nr 148532.

## 4. Dylematy związane z wysokością opodatkowania odsetek od wkładów oszczędnościowych

Z postanowień art. 30a u.p.d.o.f. wynika, że zryczałtowany podatek dochodowy jest wymierzany od przychodu<sup>15</sup>, a nie od dochodu osiąganego przez posiadacza wkładu oszczędnościowego. Zgodnie z art. 30a ust. 6 u.p.d.o.f. omawiany podatek pobiera się bez pomniejszania przychodu o koszty uzyskania. Jest to bardzo istotna kwestia, ponieważ od 2020 r. niektóre banki prowadzące działalność w Polsce zdecydowały o pobieraniu opłat za prowadzenie rachunków oszczędnościowych, np. EnveloBank, będący podmiotem zależnym od Banku Pocztowego, a także PKO BP. W okresie bardzo niskich stóp procentowych od wkładów oszczędnościowych, wynoszących od 0,07% do 0,8% w stosunku rocznym, miesięczne opłaty w wysokości od 1 zł do 1,5 zł za prowadzenie rachunków takich wkładów wywoływały skutek w postaci realnie ujemnego oprocentowania wkładów. Nominalne oprocentowanie podlega natomiast opodatkowaniu zryczałtowanym podatkiem w wysokości 19%. Koszty związane z prowadzeniem rachunku wkładów oszczędnościowych, niskie ich oprocentowanie oraz wysoka inflacja sprawiają, że opodatkowanie odsetek naliczonych od takich wkładów ma charakter demotywujący dla wkładców. Problemu tego nie rozwiązywało podwyższenie stóp oprocentowania wkładów oszczędnościowych, zwłaszcza na lokatach terminowych, w latach 2022–2023 determinowane wysokimi stopami procentowymi ustalanyymi przez Radę Polityki Pieniężnej.

W Polsce relacja oszczędności gromadzonych przez osoby fizyczne w porównaniu do ich dochodów (tzw. stopa oszczędności) wynosi około 4,4% i kształtuje się bardzo niekorzystnie na tle innych państw, w których jest ona kilkakrotnie wyższa, np. w Holandii 12,7%, Słowenii 12,8%, Austrii 13,4%, we Francji 13,5%. Porównanie to jest tym bardziej niepokojące, gdyż w większości państw obowiązują wyższe stawki podatków od zysków kapitałowych osiąganych przez osoby fizyczne, np. w Danii 42%, Szwecji 30%, Norwegii 28%, Niemczech i Portugalii 25%, Estonii i Włoszech 20%. Niższe stawki takich podatków obowiązują np. w Czarnogórze (9%) lub Bułgarii (10%).

W latach 2002–2003 stawka tego podatku wynosiła 20% podstawy opodatkowania, natomiast od 1 stycznia 2004 r. do chwili obecnej obowiązuje stawka podatku w wysokości 19%. W okresie bezpośrednio poprzedzającym wprowadzenie podatku od korzyści osiąganych z wkła-

<sup>15</sup> K. Bronżewska, *Komentarz do art. 30a*, [w:] W. Nykiel, A. Mariański (red.), *Komentarz do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych*, Gdańsk 2015, s. 971.



dów oszczędnościowych, tzn. w lutym 2002 r., średnie oprocentowanie lokat terminowych prowadzonych w 11 największych bankach dla osób fizycznych wynosiło od 17,9% do 18,9%, natomiast dla lokat terminowych gromadzonych w USD od 4% do 4,1%, a wkładów w markach niemieckich od 2,8% do 3% w stosunku rocznym. W okresie od marca 2002 r. do 31 grudnia 2006 r. średnie oprocentowanie lokat terminowych dla osób fizycznych wynosiło od 2,6% do 3,3% dla lokat w walucie polskiej, od 1,1% do 1,4% dla lokat w euro oraz od 1,1% do 2% dla lokat w USD<sup>16</sup>. W 2002 r. wskaźnik inflacji wynosił 1,9%, natomiast w kolejnych latach kształtował się następująco: 0,8% w 2003 r., 3,5% w 2004 r., 2,1% w 2005 r., 1% w 2006 r., 2,5% w 2007 r., 4,2% w 2008 r., 3,5% w 2009 r., 2,6% w 2010 r., 4,3% w 2011 r., 3,7% w 2012 r., 0,9% w 2013 r., 0,0% w 2014 r. W latach 2015–2016 wystąpiła deflacja na poziomie odpowiednio 0,9% oraz 0,6%, natomiast od 2017 r. ponownie inflacja w wysokości: 2% w 2017 r., 1,6% w 2018 r., 2,3% w 2019 r., 3,4% w 2020 r. oraz 8,6% w 2021 r.<sup>17</sup> Na 31 października 2022 r. inflacja, w relacji rok do roku, wzrosła do poziomu 17,9%. Szczególnie wysoka dynamika inflacji od 2018 r. była zjawiskiem bardzo niekorzystnym dla wkładców, ponieważ stopy oprocentowania rachunków wkładów oszczędnościowych systematycznie ulegają zmniejszeniu, np. średnie oprocentowanie wkładów w walucie polskiej w maju 2020 r. wynosiło 0,6%, natomiast w lutym 2021 r. już tylko 0,3%. Dla wkładów prowadzonych w euro średnie oprocentowanie od lipca 2020 r. do lutego 2021 r. kształtowało się na poziomie 0,1%<sup>18</sup>. W styczniu 2022 r. banki oferowały lokaty prowadzone w walucie polskiej oprocentowane na poziomie około 3% w stosunku rocznym, natomiast w lipcu 2022 r. już na poziomie około 7% w stosunku rocznym. Jednak przy dynamicznym wzroście inflacji posiadacze takich lokat ponosili straty, ponieważ ujemna różnica między wskaźnikiem inflacji a stopą oprocentowania najbardziej atrakcyjnych lokat wynosiła około 9% w stosunku rocznym. Straty takie były faktycznie jeszcze większe w związku z wysokim 19-procentowym podatkiem pobieranym od kwoty naliczonych odsetek. Pozornie atrakcyjne oferty oprocentowania terminowych lokat oszczędnościowych na poziomie około 7% w stosunku rocznym są otwierane z reguły dla nowych środków wpłacanych przez oszczędzającego, a umowy są zawierane na

<sup>16</sup> Narodowy Bank Polski, *Średnie ważone oprocentowania depozytów i kredytów*, b.r., [https://nbp.pl/wp-content/uploads/2022/09/sw\\_oprocentowanie.xls](https://nbp.pl/wp-content/uploads/2022/09/sw_oprocentowanie.xls) (dostęp: 18.02.2024).

<sup>17</sup> Główny Urząd Statystyczny, *Roczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych od 1950 r.*, b.r., <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-pot-inflacja-roczne-wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych> (dostęp: 27.04.2021).

<sup>18</sup> Narodowy Bank Polski, *Statystyka stóp procentowych*, b.r., [www.nbp.pl/home.aspx?f=statystyka/pieniezna\\_i\\_bankowa/oprocentowanie.html](http://www.nbp.pl/home.aspx?f=statystyka/pieniezna_i_bankowa/oprocentowanie.html) (dostęp: 27.04.2021).

okres od trzech do czterech miesięcy. Realna stopa oprocentowania takich wkładów jest zatem niższa.

Dochody budżetowe tylko z opodatkowania odsetek i innych korzyści pochodzących z gromadzenia wkładów oszczędnościowych od 2002 r. do 2013 r. systematycznie zwiększały się i w poszczególnych latach wynosiły: 0,8 mld zł w 2002 r., 1,2 mld zł w 2003 r., 1 mld zł w 2004 r., 1,3 mld zł w 2005 r., 1,4 mld zł w 2006 r., 1,9 mld zł w 2007 r., 2 mld zł w 2008 r., 2,4 mld zł w 2009 r., 2,5 mld zł w 2010 r., 2,4 mld zł w 2011 r., 3 mld zł w 2012 r. oraz 3,3 mld zł w 2013 r. Od 2014 r. zauważalny był wyraźny spadek dochodów budżetowych z tego podatku, które wyniosły: 2,3 mld zł w 2014 r., 2,3 mld zł w 2015 r., 1,9 mld zł w 2016 r., 1,9 mld zł w 2017 r.<sup>19</sup> Od 2018 r. dostrzegalny był wzrost wpływów z omawianego podatku, które wyniosły: 2 mld zł w 2018 r., 2,2 mld zł w 2019 r. Ponowny spadek wpływów wystąpił w okresie pandemii COVID-19 – wyniosły one 1,8 mld zł w 2020 r. oraz 1,4 mld zł w 2021 r. W pierwszym półroczu 2022 r. wpływy z tytułu tego podatku ukształtowały się na poziomie 0,7 mld zł.

## 5. Uwagi końcowe

500

Zakres opodatkowania profitów (odsetek oraz innych korzyści) pochodzących z wkładów oszczędnościowych wymaga zmiany. Podatek ten wprowadzano w odmiennych warunkach, tzn. w okresie stosowania przez banki względnie wysokich stóp procentowych i umiarkowanego poziomu inflacji. Jednak już po kilku latach stosowania go otoczenie rynkowe uległo zmianie, w szczególności istotnie zmniejszono stopy oprocentowania wkładów oszczędnościowych, co przy porównywalnym do stanu początkowego poziomie inflacji doprowadziło do realnego zwiększenia ciężaru opodatkowania profitów osiąganych przez wkładców. Na aprobatę zasługuje postulat sformułowany już w pierwszych latach obowiązywania zryczałtowanego podatku od dochodów z wkładów oszczędnościowych i innych form oszczędzania, według którego niezbędna jest modyfikacja sposobu oraz wysokości opodatkowania tych dochodów. W szczególności zmiany mogłyby polegać na obniżeniu wysokości podatku wraz z wprowadzeniem określonej kwoty dochodu z oszczędności wolnej od podatku<sup>20</sup>. Postulat zastosowania kwoty wol-

<sup>19</sup> P. Rosik, *Belka na drodze*, „Biuletyn Podatki i Rachunkowość”, 1.05.2018.

<sup>20</sup> A. Jurkowska, *Zgodność z Konstytucją RP przepisów dotyczących opodatkowania dochodów od oszczędności osób fizycznych*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2004, t. XII, s. 113.

nej od tego podatku pojawiał się także w różnych publicznych dyskusjach prowadzonych w drugiej połowie 2022 r.

Można zastanowić się także nad ewentualnym wprowadzeniem progresywnego opodatkowania dochodów z wkładów oszczędnościowych, tzn. zastosowaniem wyższych stawek podatkowych do odpowiednio większej podstawy opodatkowania, z jednoczesnym ustaleniem kwoty wolnej od podatku, np. limitu rocznego obejmującego wszystkie dochody z wkładów oszczędnościowych tej samej osoby fizycznej bez względu na fakt ich gromadzenia w jednej instytucji finansowej czy w wielu. Konieczne jest również zróżnicowanie wysokości stawek podatkowych ze względu na oszczędzanie krótkoterminowe oraz długoterminowe. W odniesieniu do korzyści z oszczędności długoterminowych powinny być stosowane niższe stawki podatkowe albo całkowite zwolnienia z opodatkowania. Ważnym instrumentem polityki podatkowej państwa mogłaby stać się rozszerzony zakres przedmiotowy zwolnienia z opodatkowania wkładów oszczędnościowych gromadzonych w sposób systemowy, ukierunkowany na osiągnięcie określonych celów. Aktualnym w tym zakresie przykładem są indywidualne konta emerytalne, z których dochody zwolniono z opodatkowania, ale na określonych warunkach i tylko wtedy, gdy oszczędzający nie narusza ustawowego zakazu posiadania więcej niż jednego konta<sup>21</sup> (w tym przypadku zwolnienie z opodatkowania przysługuje zarówno rezydentom, jak i nierezydentom podatkowym<sup>22</sup>). Podobne rozwiązanie przyjęto w odniesieniu do kont mieszkaniowych zakładanych od połowy 2023 r. w celu systematycznego gromadzenia oszczędności przez osoby fizyczne na sfinansowanie ich pierwszych przedsięwzięć mieszkaniowych. Rozszerzenie zakresu zwolnień z opodatkowania prowadzi do obniżenia wysokości obciążenia podatkowego i pełni *sui generis* ujemną funkcję fiskalną<sup>23</sup>.

Nie jest konieczne stosowanie identycznej stawki podatkowej w odniesieniu do opodatkowania wszystkich rodzajów dochodów (przychodów) z kapitałów pieniężnych, jak aktualnie ma to miejsce w polskim podatku dochodowym od osób fizycznych. Stawka podatkowa w dotychczasowej wysokości (19%) mogłaby być stosowana do dochodów (przychodów) pochodzących np. z odpłatnego zbycia walut wirtualnych,

<sup>21</sup> A.M. Panasiuk, *Opodatkowanie dochodów kapitałowych osób fizycznych*, Warszawa 2013, s. 75.

<sup>22</sup> I. Andrzejewska-Czernek, W. Morawski, A. Zalański, *Podatek dochodowy od osób fizycznych*, [w:] B. Brzeziński, D. Dominik-Ogińska, K. Lasiński-Sulecki, A. Zalański (red.), *Polskie prawo podatkowe a prawo unijne. Katalog rozbieżności*, Warszawa 2016, s. 346.

<sup>23</sup> W. Nykiel, *Cele i funkcje ulg i zwolnień podatkowych*, [w:] *Pro publico bono. Regulacje prawno-podatkowe i rozwiązania finansowe. Księga jubileuszowa Profesora Jana Głuchowskiego*, Toruń 2002, s. 190.

papierów wartościowych i innych instrumentów finansowych, a także do opodatkowania dywidend i innych udziałów w zyskach osób prawnych. Dochody (przychody) pochodzące z różnych form oszczędzania powinny być opodatkowane według niższej stawki podatkowej, której maksymalna wysokość mogłaby być limitowana odpowiednią wielokrotnością oficjalnego wskaźnika inflacji. Ponadto w odniesieniu do profitów należnych od wkładów oszczędnościowych (odsetek, premii, innych korzyści) podstawę opodatkowania powinien stanowić dochód, a nie przychód. Kosztami uzyskania powinny być w szczególności opłaty pobierane przez banki lub SKO-K za założenie i prowadzenie rachunków wkładów oszczędnościowych.

## Bibliografia

- Andrzejewska-Czernek I., Morawski W., Zalasinski A., *Podatek dochodowy od osób fizycznych*, [w:] B. Brzeziński, D. Dominik-Ogińska, K. Lasiński-Sulecki, A. Zalasinski (red.), *Polskie prawo podatkowe a prawo unijne. Katalog rozbieżności*, Warszawa 2016.
- Bronżewska K., *Komentarz do art. 30a*, [w:] W. Nykiel, A. Mariański (red.), *Komentarz do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych*, Gdańsk 2015.
- Główny Urząd Statystyczny, *Roczne wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych od 1950 r.*, b.r., <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-pot-inflacja-roczne-wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych> (dostęp: 27.04.2021).
- Głuchowski P.M., *Umowa rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej*, Warszawa 2009.
- Jurkowska A., *Zgodność z Konstytucją RP przepisów dotyczących opodatkowania dochodów od oszczędności osób fizycznych*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2004, t. XII.
- Kiersnowska-Drzewiecka A., *Opodatkowanie odsetek naliczanych na rachunkach i lokatach bankowych przedsiębiorców będących osobami fizycznymi*, „Doradztwo Podatkowe” 2012, nr 10.
- Narodowy Bank Polski, *Statystyka stóp procentowych*, b.r., [www.nbp.pl/home.aspx?f=statystyka/pieniezna\\_i\\_bankowa/oprocentowanie.html](http://www.nbp.pl/home.aspx?f=statystyka/pieniezna_i_bankowa/oprocentowanie.html) (dostęp: 27.04.2021).
- Narodowy Bank Polski, *Średnie ważone oprocentowania depozytów i kredytów*, b.r., [https://nbp.pl/wp-content/uploads/2022/09/sw\\_oprocentowanie.xls](https://nbp.pl/wp-content/uploads/2022/09/sw_oprocentowanie.xls) (dostęp: 18.02.2024).
- Nykiel W., *Cele i funkcje ulg i zwolnień podatkowych* [w:] *Pro publico bono. Regulacje prawno-podatkowe i rozwiązania finansowe. Księga jubileuszowa Profesora Jana Głuchowskiego*, Toruń 2002.

Nykiel W., *Ulgi i zwolnienia w konstrukcji prawnej podatku*, Warszawa 2002.

Panasiuk A.M., *Opodatkowanie dochodów kapitałowych osób fizycznych*, Warszawa 2013.

Pogoński M., *Glosa do wyroku WSA w Warszawie z 20 marca 2009 r., III SA/Wa 2320/08, „Samorząd Terytorialny” 2011, nr 7–8.*

Rosik P., *Belka na drodze, „Biuletyn Podatki i Rachunkowość”, 1.05.2018.*

Sekita J., *Opodatkowanie odsetek bankowych, „Prawo Bankowe” 2002, nr 6.*

## Akty prawne

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz.U. z 2018 r., poz. 734 ze zm.).

Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2024 r., poz. 226 ze zm.).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2023 r., poz. 2488 ze zm.).

Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. 2024 r., poz. 512 ze zm.).

503

## Streszczenie

W opracowaniu zbadano i oceniono regulacje prawne określające zasady opodatkowania korzyści, głównie w postaci odsetek osiągniętych z lokowania środków pieniężnych w formie wkładów oszczędnościowych. Przedstawiono elementy konstrukcji prawnej zryczałtowanego podatku obciążającego osoby fizyczne będące posiadaczami wkładów oszczędnościowych. Wykazano, że przyjęta na początku XXI w. koncepcja opodatkowania korzyści przypadających z tytułu gromadzenia oszczędności nie powinna już być stosowana współcześnie z uwagi na niskie stopy oprocentowania wkładów oszczędnościowych oraz wysoką inflację. W praktyce prowadzi to do ukształtowania się realnie ujemnych stóp procentowych i czyni oszczędzanie działaniem nieracjonalnym. Wysoka stawka opodatkowania kwot naliczonych odsetek sprawia, że to negatywne zjawisko utrwała się w świadomości osób fizycznych. Sformułowano i pozytywnie zweryfikowano tezę, że aktualnie podatek od dochodów z różnych form oszczędzania pełni w zasadzie tylko funkcję fiskalną, dostarczając do budżetu dochody w wysokości kilku miliardów złotych. W opracowaniu zastosowano – jako podstawową – metodę dogmatycznoprawną oraz – uzupełniającą – metody empiryczną i statystyczną.

**Słowa kluczowe:** wkłady oszczędnościowe, odsetki, podatek dochodowy, nadmierny fiskalizm